

บทที่ 2

หลอดภาพโทรทัศน์สีและการเกิดรังสีเอกซ์ที่จอภาพ และคุณสมบัติเทอร์โมลูมิเนสเซนซ์โดสิมิเตอร์ ชนิด CaSO_4 (Dy)

2.1 หลอดภาพโทรทัศน์สี และการเกิดรังสีเอกซ์ที่จอภาพ

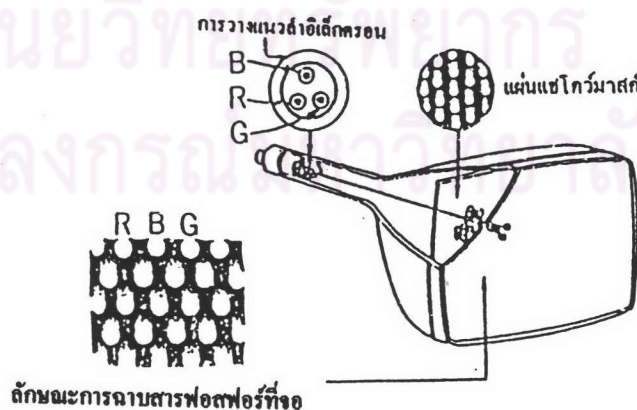
2.1.1 หลอดภาพโทรทัศน์สีชนิดต่าง ๆ

โดยทั่วไปบริเวณจอภาพของโทรทัศน์สีจะถูกฉาบด้วยสารฟอสฟอรัสสามชนิดสลับกันคือ ฟอสฟอรัสที่มีคุณสมบัติเปล่งแสงสีแดง (R) ฟอสฟอรัสที่มีคุณสมบัติเปล่งแสงสีเขียว (G) และฟอสฟอรัสที่มีคุณสมบัติเปล่งแสงสีน้ำเงิน (B) เมื่อจอภาพถูกยิงด้วยลำอิเล็กตรอนสัญญาณลำแสงสีแดงฟอสฟอรัสสีแดงก็จะเปล่งแสงสีแดง, ถูกยิงด้วยลำอิเล็กตรอนสัญญาณลำแสงสีเขียว ฟอสฟอรัสสีเขียวก็จะเปล่งแสงสีเขียว และถูกยิงด้วยลำอิเล็กตรอนที่มีสัญญาณลำแสงสีน้ำเงิน ฟอสฟอรัสสีน้ำเงินก็จะเปล่งแสงสีน้ำเงินตามคุณสมบัติของแต่ละฟอสฟอรัส จึงต้องใช้ปืนอิเล็กตรอน (electron gun) สามสัญญาณแสง แยกยิงเฉพาะทั้งสามฟอสฟอรัสตามสัญญาณแสงและสีเดียวกัน ซึ่งจะมีผลทำให้รังสีเอกซ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกันตามคุณสมบัติของสารฟอสฟอรัสที่แตกต่างกันด้วย

หลอดภาพโทรทัศน์สีที่ใช้กันอยู่ทั่วไปสามารถแบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท ขึ้นอยู่กับลักษณะการวางปืนอิเล็กตรอนหรือแคโทด (cathode) ที่คอหลอด และการฉาบสารฟอสฟอรัสที่หน้าจอภาพ

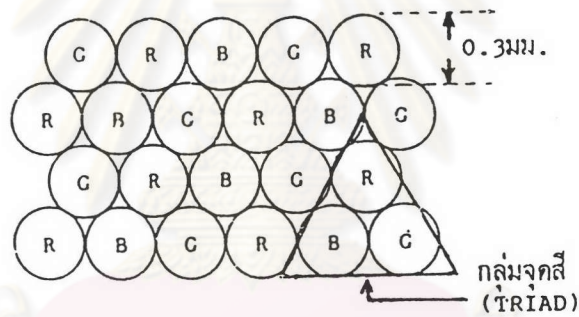
2.1.1.1 หลอดภาพแบบแชโดว์มาสก์ (Shadow mask tube)

ซูเกียร์ติ จันทรานี (1990) กล่าวว่า หลอดภาพแบบแชโดว์มาสก์

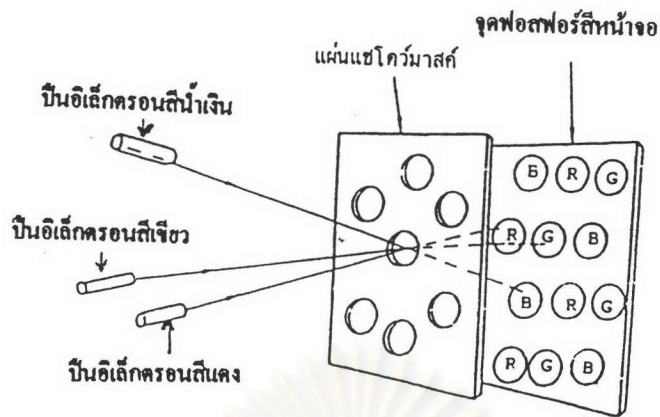
รูปที่ 2.1 แสดงโครงสร้างของหลอดภาพแบบแชโดว์มาสก์ (ซูเกียร์ติ จันทรานี, 1990)

หรือหลอดภาพแบบเดลตาทัง (delta gun tube) หรือบางบริษัทเรียก ควินทริกซ์ (quintrix) จะวางปืนอิเล็กตรอนเป็นรูปสามเหลี่ยม ทำมุม 120° ซึ่งกันและกันและที่หน้าจอก็จะฉาบสารฟอสฟอรัสเป็นจุดสี 3 สี เรียกไตรแอด (triad) เรียงรายเต็มหน้าจอดังรูปที่ 2.1 และ 2.2

รูปที่ 2.2 รูปลักษณะการฉาบสารฟอสฟอรัสที่หน้าจอของหลอดแชโดว์มาสก์

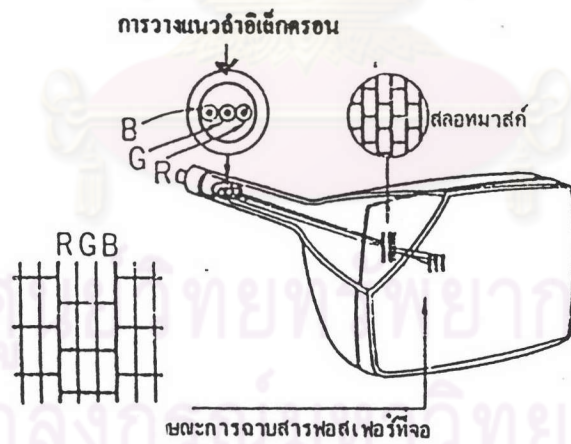
เพื่อให้ยิงลำอิเล็กตรอนไปชนตรงจุดฟอสฟอรัสของตนได้พอดี ไม่ทับจุดฟอสฟอรัสที่ไม่ใช่สีของตน หลอดแชโดว์มาสก์จึงได้เพิ่มแผ่นตะแกรงที่ทำด้วยเหล็กกล้าหนาประมาณ 0.1 มม. เจาะรูกลมเล็ก ๆ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.25-0.3 มม. เต็มไปตลอดแผ่น แต่ละรูอยู่ห่างกันประมาณ 0.65 มม. เรียกว่าแบบแชโดว์มาสก์ (Shadow mask) ยึดอยู่ระหว่างปืนอิเล็กตรอนกับหน้าจอ ซึ่งทำให้ลำอิเล็กตรอนเกิดการสูญเสียไปประมาณ 80-85 % เหลือลำอิเล็กตรอนผ่านไปจุดฟอสฟอรัสเพียง 15-20 % เท่านั้นดังรูป 2.3

รูปที่ 2.3 แสดงการกั้นลำอิเล็กตรอนของแผ่นแชโดว์มาสก์

2.1.1.2 หลอดภาพแบบอินไลน์ (Inline tube)

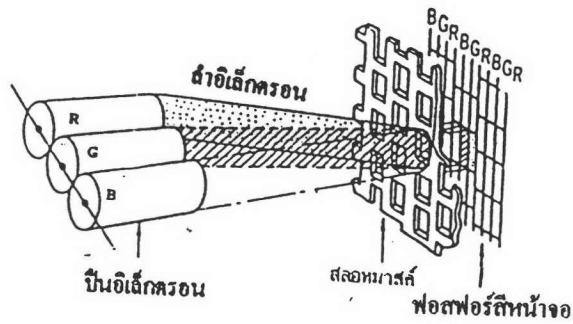
หลอดภาพแบบอินไลน์ จัดลักษณะการวางปืนอิเล็กตรอนที่คอหลอดเสียใหม่ให้อยู่ในระดับเดียวกันทางแนวนอน และฉาบสารฟอสฟอรัสที่หน้าจอเปลี่ยนจากแบบจุดเป็นเส้นแนวตั้งสลับกันไประหว่างฟอสฟอรัสทั้งสาม

รูปที่ 2.4 แสดงโครงสร้างของหลอดภาพแบบอินไลน์

หลอดภาพแบบอินไลน์ ยังคงใช้แผ่นโลหะ (mask) กั้นลำอิเล็กตรอน เพื่อไม่ให้ตกทับจุดสีอื่นที่ไม่ใช่ของตน โดยใช้แผ่นโลหะเจาะเป็นช่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าเรียงกันไปในแนวตั้งเรียกว่า แผ่นสล็อตมาสก์ (slot mask) ดังแสดงในรูปที่ 2.5

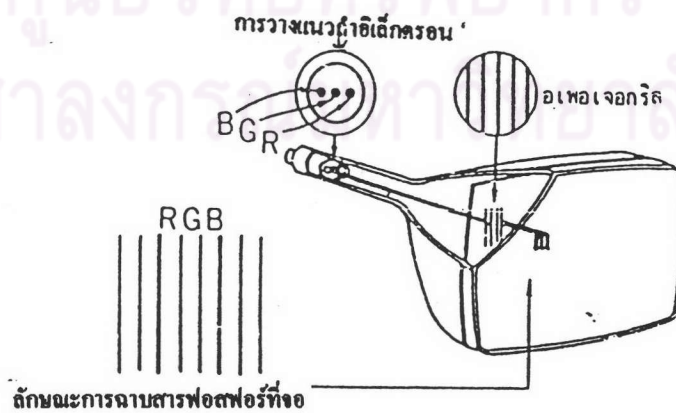

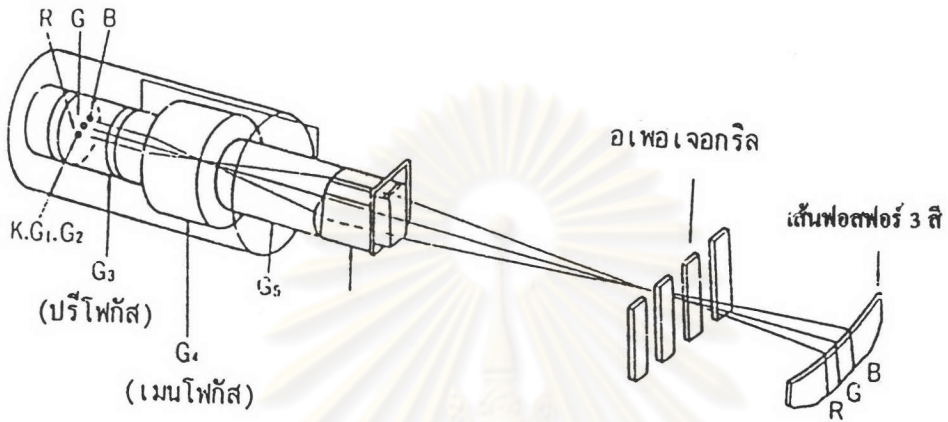
รูปที่ 2.5 แสดงลักษณะการใช้แผ่นสลอตมาสก์กับลำอิเล็กตรอนของหลอดอินไลน์

2.1.1.3 หลอดภาพแบบไตรนิตรอน (Trinitron tube)

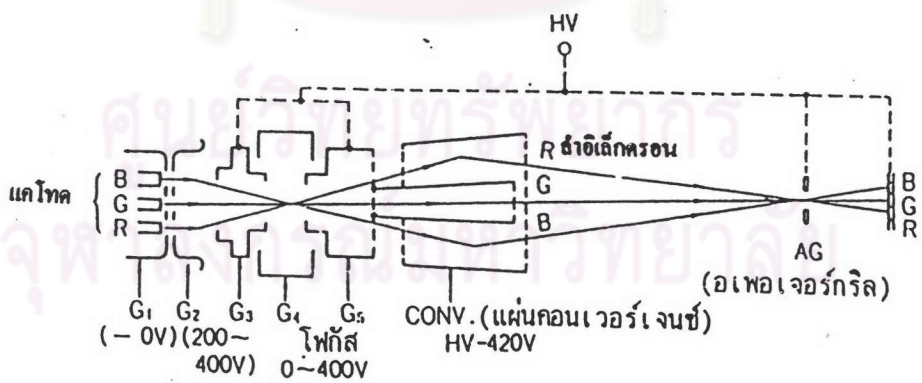
หลอดภาพแบบไตรนิตรอน (trinitron tube) มีโครงสร้างส่วนใหญ่คล้ายกับหลอดอินไลน์ คือ ลักษณะการวางปืนอิเล็กตรอนที่คอหลอดจะเป็นระดับเดียวกันทางแนวนอนและการฉายสารฟอสฟอรัสที่หน้าจอก็จะฉายเป็นเส้นตั้งสลับกันไประหว่างแม่สีทั้งสาม แต่จะมีแผ่นปรับแต่งลำอิเล็กตรอนที่เรียกว่า แผ่นคอนเวอร์เจนซ์ (convergence plate) 2 อัน ยึดอยู่ตรงปลายของปืนอิเล็กตรอนและใช้แผ่นที่เรียกว่าอเพอเจอร์กริล (aperture grill) ลักษณะเป็นเส้นลวดยึดเรียงกันอยู่เป็นแผ่นบังลำอิเล็กตรอน ซึ่งหลอดภาพแบบนี้มีปริมาณลำอิเล็กตรอนถึงไปชนสารฟอสฟอรัสที่หน้าจอได้มากกว่า ทำให้มีความสว่างของแสงสีปรากฏออกมาทางด้านหน้าจอได้มาก ดังแสดงในรูปที่ 2.6, 2.7, 2.8 และ 2.9

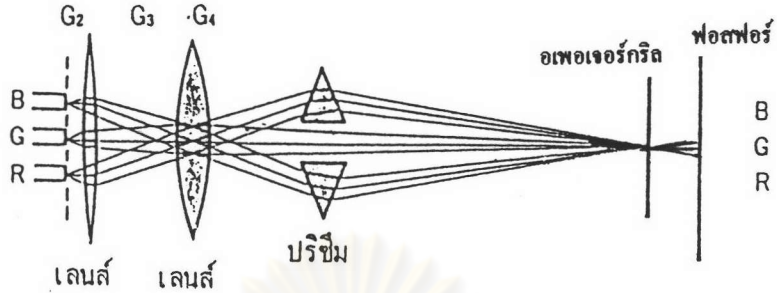
รูปที่ 2.6 แสดงโครงสร้างของหลอดภาพแบบไตรนิตรอน

รูปที่ 2.7 แสดงโครงสร้างภายในหลอดภาพไตรนิตรอน

รูปที่ 2.8 แสดงโครงสร้างป็นอิเล็กทรอนิกส์ของหลอดไตรนิตรอน

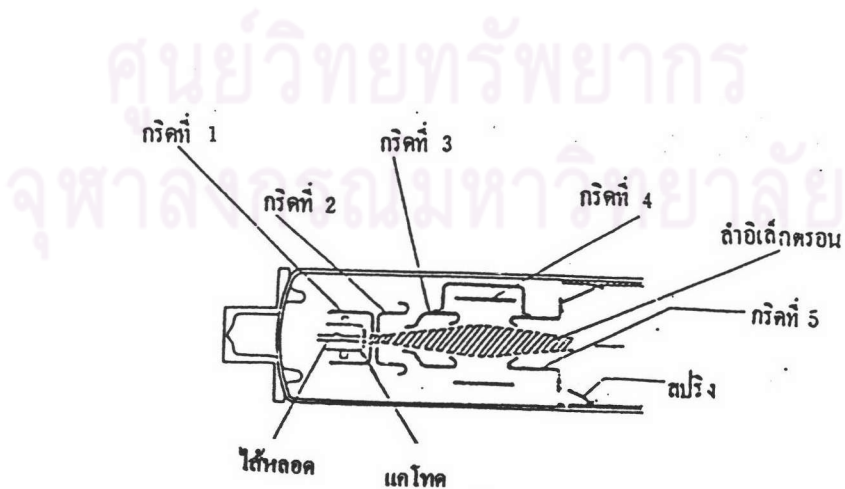
ปรีโฟกัส(G_2) เมนโฟกัส(G_4) และปริซึม (แผ่นคอนเวอร์เจนซ์)
แสดงการโฟกัสลำอิเล็กตรอนไปยังจอภาพ

รูปที่ 2.9 แสดงลักษณะโครงสร้างภายในและป็นอิเล็กตรอนหลอดไดรอนิตรอน

2.1.2 การเกิดรังสีเอกซ์ที่จอภาพ

2.1.2.1 การทำให้เกิดอิเล็กตรอนโดยใช้ความร้อน

ธวัช เมฆสุวรรณค์ และโยชิคะซึ ซาวามูระ (1994) กล่าวว่า เมื่อมีกระแสไฟฟ้าไหลผ่านไส้หลอด (filament) หรือไส้หลอดของแคโทด จะทำให้เกิดความร้อนขึ้น แคโทดรูปทรงกระบอกนี้ทำด้วย แบเรียมออกไซด์ เมื่อแคโทดได้รับความร้อนอุณหภูมิสูงประมาณ 800°C จะทำให้เกิดอิเล็กตรอนขึ้นรอบ ๆ แคโทดทรงกระบอกนี้ ดังรูปที่ 2.10

รูปที่ 2.10 แสดงโครงสร้างของป็นอิเล็กตรอน

2.1.2.2 การบังคับลำอิเล็กตรอน

อิเล็กตรอนที่เกิดขึ้นรอบ ๆ แคโทดขึ้นอยู่กับความร้อนที่แคโทดได้รับ และขึ้นอยู่กับความต่างศักย์ไฟฟ้าระหว่างแคโทดกับกริดที่หนึ่งและกริดที่สองอีกด้วย โดยปกติกริดที่หนึ่งจะมีศักย์ไฟฟ้าเป็นลบเมื่อเทียบกับแคโทดและกริดที่สองจะมีศักย์ไฟฟ้าเป็นบวกเมื่อเทียบกับแคโทด ความต่างศักย์ระหว่างกริดที่หนึ่งกับแคโทดเรียกว่า bias voltage อิเล็กตรอนที่เกิดขึ้นมีประจุไฟฟ้าลบ ดังนั้นเมื่อกริดที่หนึ่งมีศักย์ไฟฟ้าเป็นลบเมื่อเทียบกับแคโทด อิเล็กตรอนที่เกิดขึ้นจะผลักดันกับกริดที่หนึ่ง หากสามารถทำให้กริดที่หนึ่งมีศักย์เป็นลบสูงขึ้น หรือเพิ่ม bias voltage ขึ้น ก็จะทำให้จำนวนอิเล็กตรอนที่เกิดขึ้นจากแคโทดน้อยลง เพราะมีการผลักดันทางไฟฟ้ากันอยู่ โดยที่เอกซเรย์ที่เกิดขึ้นที่จอหลอดภาพขึ้นอยู่กับจำนวนอิเล็กตรอนและความเร็วของลำอิเล็กตรอนที่วิ่งเข้าใกล้จอหลอดภาพ ดังนั้น bias voltage นี้ นอกจากจะใช้เพื่อควบคุมจำนวนอิเล็กตรอนจากแคโทดแล้ว ยังควบคุมการเกิดเอกซเรย์ที่จอหลอดภาพด้วย

2.1.2.3 การเกิดรังสีเอกซ์แบบ Bremsstrahlung

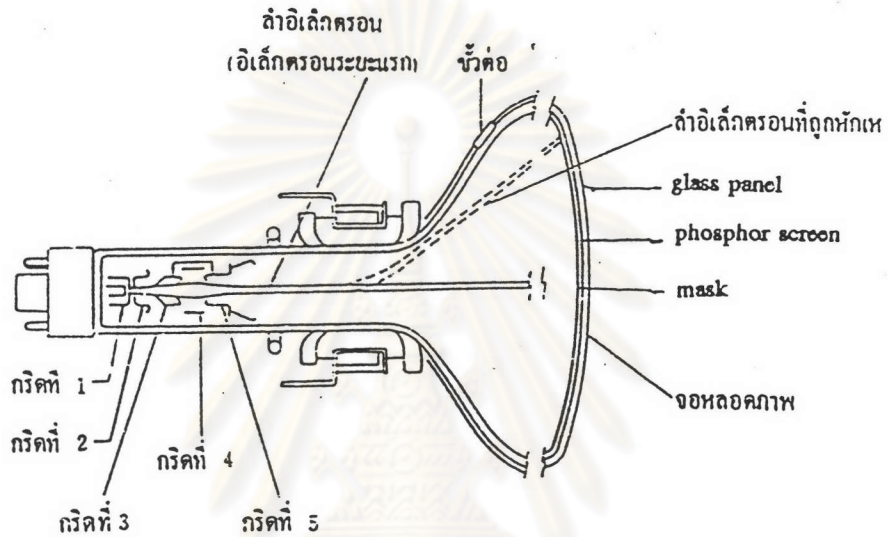
Joseph Selman (1965) กล่าวว่าเมื่ออิเล็กตรอนวิ่งในสนามไฟฟ้าตรงไปยังเป้า (แอโนด) อิเล็กตรอนจะลดความเร็วลง ค่าพลังงานจลน์จะลดลง และอิเล็กตรอนจะถูกทำให้หยุดด้วยสนามไฟฟ้าสถิตย์ที่แอโนด ค่าพลังงานจลน์ที่หายไปจะเปลี่ยนเป็นรังสีเอกซ์ที่มีพลังงานเท่ากับพลังงานจลน์นั้น การแผ่รังสีแบบ Bremsstrahlung เป็นแบบ heterogenous ไม่ใช่แบบพลังงานเดียวหรือแบบความยาวคลื่นเดียว ขึ้นอยู่กับความเร็วและระยะทางที่อิเล็กตรอนเข้าใกล้นิวเคลียสของเป้า ซึ่งอิเล็กตรอนแต่ละตัวมีคุณสมบัติต่างกัน พลังงานจลน์ของอิเล็กตรอนแต่ละตัวจะเปลี่ยนเป็นรังสีเอกซ์ที่มีความยาวคลื่นที่สมมูลกัน

S.P. Wang, S.Sarvic และ H. Hersh (1968) กล่าวว่าอิเล็กตรอนที่มีพลังงานสูงเมื่อวิ่งไปยังจอภาพจะเกิดรังสีเอกซ์แบบ Bremsstrahlung ซึ่งเป็นรังสีปรมาณูที่ภายในหลอดภาพและจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นเมื่อหลอดภาพมี applied voltage สูงขึ้น

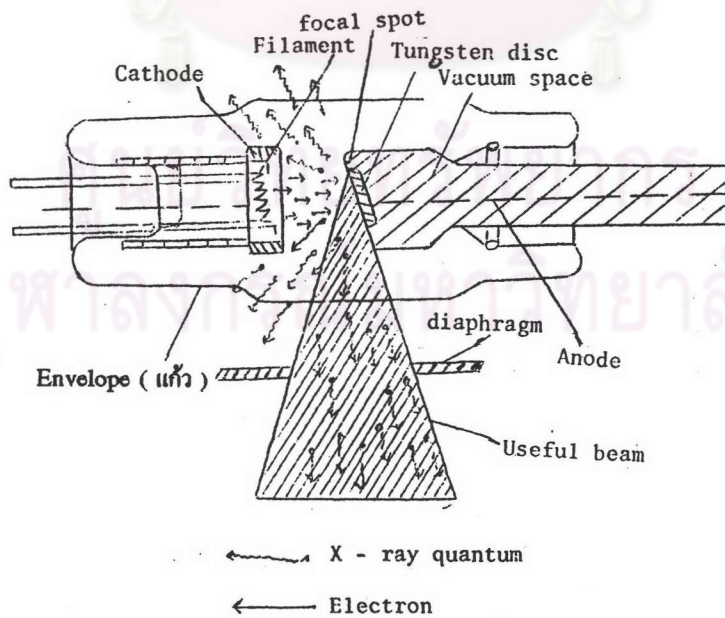
บริเวณจอหลอดภาพ อิเล็กตรอนมากกว่า 80% ที่ใช้ในการ scan ถูกกั้นด้วยหน้ากาก (mask) มีเปอร์เซ็นต์น้อยที่ผ่านไปยังฟอสฟอรัสกรีน (phosphor screen) รังสีเอกซ์ที่มีผลจากการยิงอิเล็กตรอนไปยังฟอสฟอรัสเขียวมีค่าสูงกว่ารังสีเอกซ์ที่มีผลจากการยิงอิเล็กตรอนไปยังฟอสฟอรัสน้ำเงิน ในทำนองเดียวกัน รังสีเอกซ์ที่มีผลจากการยิงอิเล็กตรอนไปยังฟอสฟอรัสน้ำเงินมีค่าสูงกว่ารังสีเอกซ์ที่มีผลจากการยิงอิเล็กตรอนไปยังฟอสฟอรัสแดง ความแตกต่างนี้ขึ้นกับ atomic number (Z) ของฟอสฟอรัสเหล่านี้

ปกติส่วนของจอภาพ หรือ glass panel ประกอบด้วยตะกั่วจำนวนมาก ซึ่งมีผลทำให้รังสีที่จะผ่านจอภาพออกมาทางหน้าจามีปริมาณลดลงหลายเท่า นอกจากนี้ รังสีที่ผ่านออกมาจากจอภาพจะถูกกรองด้วยหน้ากาก (mask) ด้วย

2.1.2.4 เปรียบเทียบคุณสมบัติหลอดภาพโทรทัศน์กับหลอดเอกซเรย์

รูปที่ 2.11 แสดงโครงสร้างของโทรทัศน์สี

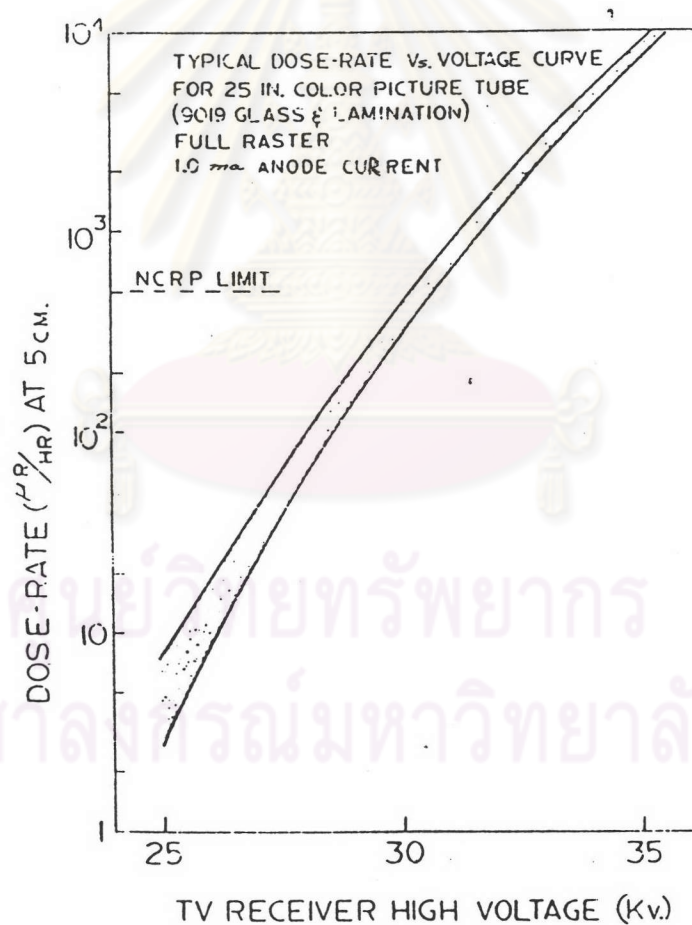

รูปที่ 2.12 แสดงโครงสร้างของหลอดเอกซเรย์

ตารางที่ 2.1 แสดงการเปรียบเทียบคุณสมบัติของหลอดภาพโทรทัศน์และหลอดเอกซเรย์

หลอดภาพโทรทัศน์	หลอดเอกซเรย์
<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ความร้อน 800°C เพื่อให้เกิดกลุ่มอิเล็กตรอนออกมารอบ ๆ แคโทด - ความต่างศักย์ระหว่างแคโทดและแอโนด ประมาณ 23-35 kV - อิเล็กตรอนวิ่งเข้าหาขั้วบวกเมื่อเกิดความต่างศักย์ระหว่าง cathode และ grid - การเกิดเอกซเรย์เป็นแบบ Bremsstrahlung 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ความร้อน 2000°C เพื่อให้เกิดกลุ่มอิเล็กตรอนออกมารอบ ๆ แคโทด - ความต่างศักย์ระหว่างแคโทด และแอโนด ประมาณ 100 kV - อิเล็กตรอนวิ่งเข้าหาขั้วบวก เมื่อเกิดความต่างศักย์ระหว่าง cathode และ anode (Tungsten) - การเกิดเอกซเรย์เป็นแบบ Bremsstrahlung

รูปที่ 2.13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณรังสีที่ระยะห่าง 5 เซนติเมตรจากจอภาพโทรทัศน์และ applied voltage ของหลอดภาพเมื่อกระแสที่แอโนดมีค่าเท่ากับ 1.0 mA

2.2 เทอร์โมลูมิเนสเซนซ์โดสิมิเตอร์ (Thermoluminescence dosimeter : TLD)

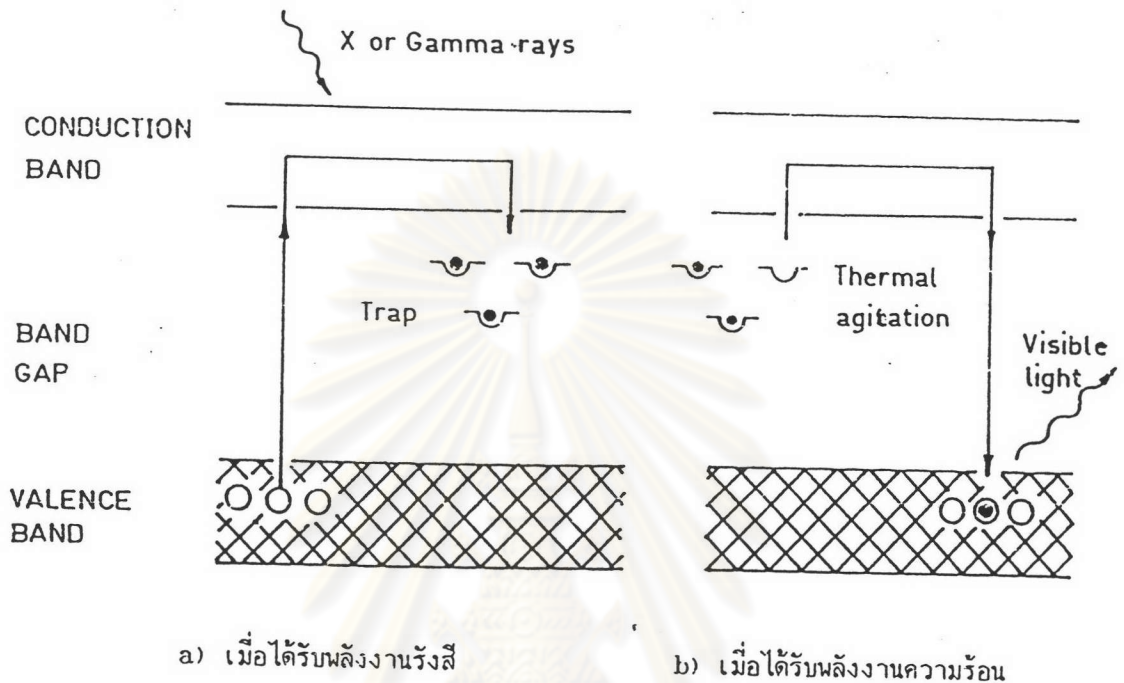
เทอร์โมลูมิเนสเซนซ์โดสิมิเตอร์ (TLD) เป็นเครื่องวัดรังสีชนิดหนึ่งที่ใช้ผลึกของสารกึ่งตัวนำบางชนิดเป็นตัววัดรังสี โดยผลึกที่ใช้ต้องมีคุณสมบัติพิเศษ โดยจะมีการเติมสารบางอย่างที่เรียกว่า impurity เช่น Mn Mg Dy ลงไปด้วยเป็นปริมาณน้อย ๆ เพื่อให้เกิด trap หรือ metastable state

เมื่อผลึก TLD ได้รับรังสีจะทำให้เกิดสถานะกึ่งเสถียร (metastable state) ขึ้นภายในอะตอม โดยพลังงานจำนวนหนึ่งจะเก็บไว้ในผลึก และเป็นการเก็บอย่างชั่วคราวในระดับอุณหภูมิกปกติ โดยผลึก TLD จะรักษาลังงานนั้นไว้จนกระทั่งได้รับความร้อนที่เหมาะสม จึงคายพลังงานออกมาในรูปแสงสว่าง และอะตอมนั้นจะกลับคืนสู่สถานะพื้นฐาน (ground state) ดังเดิม แสงที่เกิดขึ้นสามารถวัดได้โดยใช้ photomultiplier tube ซึ่งจะทำหน้าที่เปลี่ยนพลังงานในรูปแสงสว่างให้กลายเป็นสัญญาณไฟฟ้า จากนั้นเราสามารถประเมินค่าปริมาณรังสีจากสัญญาณทางไฟฟ้า

TLD ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปมีหลายชนิด เช่น $\text{CaF}_2(\text{Mn})$, $\text{CaF}_2(\text{Dy})$, $\text{LiF}(\text{Mg})$, $\text{CaSO}_4(\text{Mn})$, $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ เป็นต้น การนำ TLD แต่ละชนิดไปใช้งานจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของงานที่ปฏิบัติและคุณสมบัติเฉพาะของ TLD ได้มีการผลิต TLD ออกมาในหลายรูปแบบ เช่น powder, chip, rod เป็นต้น

อิเล็กตรอนในอะตอมของผลึก TLD ในขณะที่ยังไม่ได้ถูกรบกวนด้วยรังสีจะถูกยึดอยู่ในอะตอม โดยโคจรรอบนิวเคลียส ด้วยพลังงานยึดเหนี่ยวที่แน่นอน สำหรับวงโคจรหนึ่ง ๆ แถบพลังงานเหล่านี้เรียกว่า แถบวาเลนซ์ (valence band) ถ้าอิเล็กตรอนในชั้นใดชั้นหนึ่งได้รับพลังงานจากภายนอกไม่ว่าจากโฟตอน หรืออนุภาคใดก็ตาม อิเล็กตรอนจะกระโดดขึ้นไปอยู่ในแถบคอนดักชัน (conduction band) ซึ่งอิเล็กตรอนจะอยู่ในสถานะตื่นตัว (excited state) ในขณะที่เดียวกันในแถบพลังงานวาเลนซ์จะมีโฮล (hole) เกิดขึ้นแทนที่อิเล็กตรอนที่หายไป ส่วนในแถบช่องว่าง (band gap หรือ forbidden band) ซึ่งอยู่ระหว่างแถบวาเลนซ์และคอนดักชัน จะมีกับดัก (trap ที่เกิดจากสาร impurity ที่เติมลงไป) ซึ่งจะมีพลังงานต่ำกว่าแถบพลังงานคอนดักชันเล็กน้อย กับดักนี้จะกักอิเล็กตรอนที่จะกระโดดกลับจากแถบคอนดักชันไปยังแถบวาเลนซ์เอาไว้ โดยกับดักที่กักอิเล็กตรอนไว้นี้เรียกว่า metastable electron trap อิเล็กตรอนจะถูกกักไว้อย่างชั่วคราวในระดับอุณหภูมิกปกติ ถ้ามีการกระตุ้นโดยให้เกิดความร้อนเข้าไปในผลึกสาร จะทำให้ อิเล็กตรอนในกับดักมีพลังงานมากพอที่จะกระโดดกลับคืนสู่แถบคอนดักชันอีกครั้ง ต่อจากนั้นอิเล็กตรอนจะกลับลงมารวมกับโฮลในแถบวาเลนซ์พร้อมกับคาย

พลังงานออกมาในรูปแสงสว่าง โดยความเข้มของแสงที่เกิดขึ้นจะแปรผันโดยตรงกับปริมาณรังสีที่ผลึกได้รับ

รูปที่ 2.14 แสดงการเปลี่ยนแปลงระดับพลังงานของอะตอม TLD เมื่อได้รับรังสี

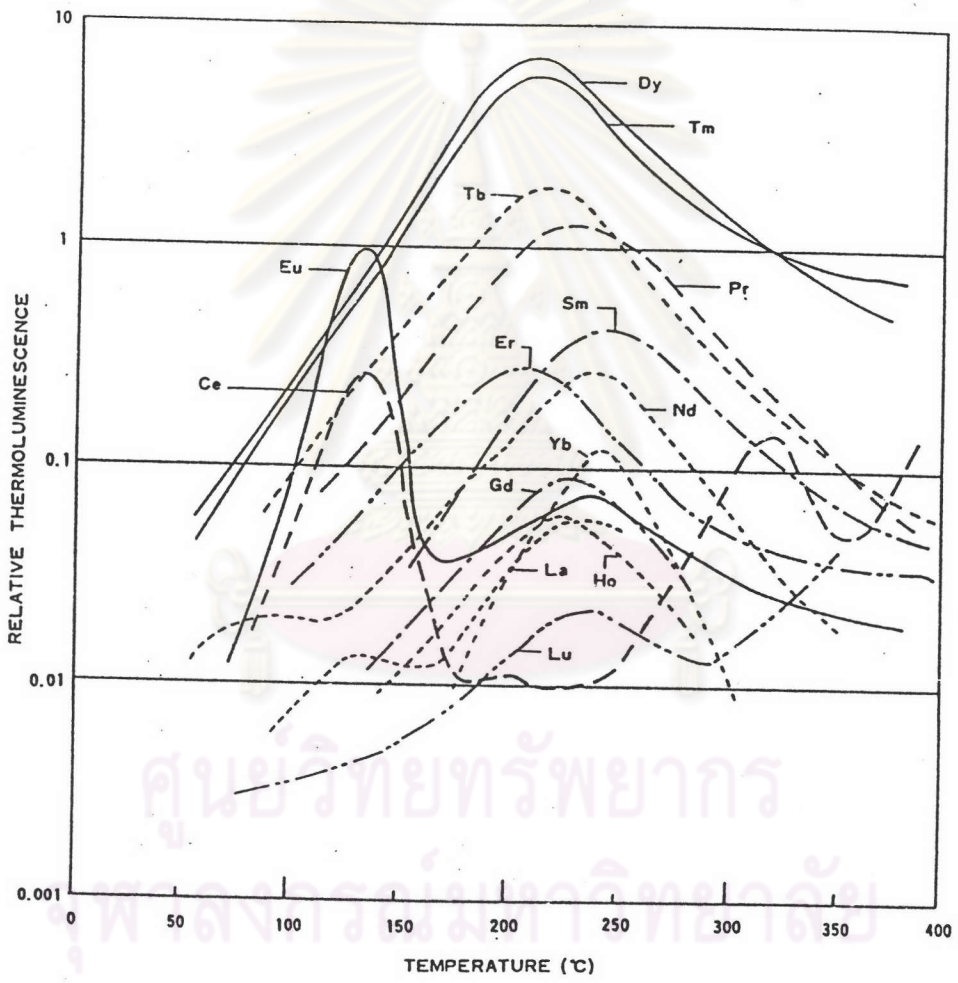
ในการใช้งาน ก่อนที่จะนำ TLD ไปใช้วัดปริมาณรังสี จะต้องนำ TLD ไป anneal เพื่อให้ไอเล็กตรอนที่ค้างอยู่ในกับดักให้กลับลงมาสู่แถบวาเลนซ์ให้หมดเสียก่อน เทคนิคที่ใช้ในการ anneal TLD เช่น $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ จะ anneal ที่อุณหภูมิ 400°C เป็นเวลา 1 ชั่วโมง แล้วให้อุณหภูมิ TLD อยู่ที่อุณหภูมิห้อง จึงนำไปใช้ หลังจากที้นำ TLD ไปวัดปริมาณรังสี จะต้องนำ TLD มาเข้าเครื่องอ่าน TLD เพื่อประเมินค่าปริมาณรังสีที่ TLD ได้รับโดยเครื่องอ่าน TLD

2.2.1 คุณสมบัติของ TLD ชนิด $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$

2.2.1.1 Sensitivity

ผลจากการเตรียม TLD ชนิด CaSO_4 ของ Yamashita T. และคณะ (1968) ซึ่งกระตุ้น (activated) ด้วย rare-earth ion 14 ชนิดคือ Dy, Tm, Pr, Sm, Er, Nd, Yb, Gd, La, Ho, Lu, Eu, Ge แล้วเปรียบเทียบ glow curve $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ เป็น TLD ที่มี Sensitivity สูงสุด ดังรูป 2.15

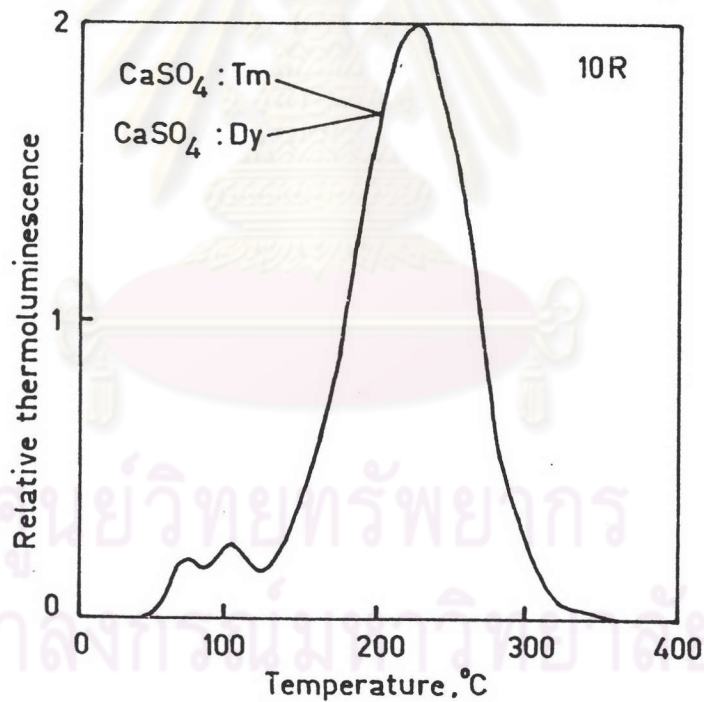

รูปที่ 2.15 แสดง Thermoluminescence glow curve ของ CaSO_4 ที่กระตุ้นด้วย rare-earth ion ต่าง ๆ กัน 14 ชนิด (Yamashita และคณะ 1968)

2.2.1.2 Glow curve

glow curve คือ กราฟที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มของแสงที่ TLD ปล่อยออกมา (TL) กับอุณหภูมิหรือเวลาที่ใช้ในการให้ความร้อนแก่ TLD

Oberhofer และ Scharmann (1980) ได้ศึกษา TL glow peak ของ $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ พบว่า มี peak หลักอยู่ที่อุณหภูมิประมาณ 220 องศาเซลเซียส และมี peak แรก 2 peak อยู่ติดกัน ที่อุณหภูมิประมาณ 80 และ 120 องศาเซลเซียส ดังรูปที่ 2.16 โดยมี Spectrum ของแสงความยาวคลื่น $4,800 \text{ \AA}$ และ $5,700 \text{ \AA}$ ปล่อยออกมา

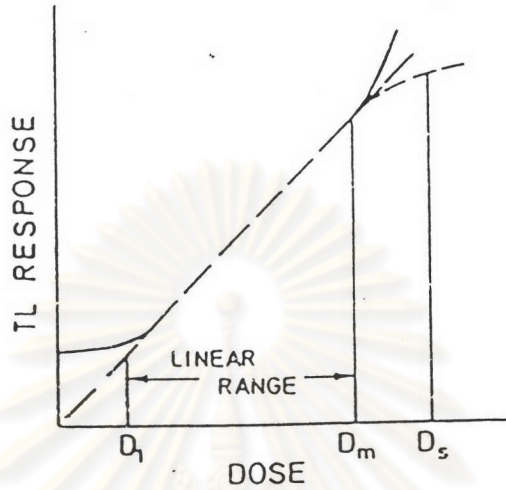

รูปที่ 2.16 TL glow curve ของ $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ และ $\text{CaSO}_4(\text{Tm})$ ที่ปริมาณรังสี 10 R

(Oberhofer และ Scharmann, 1980)

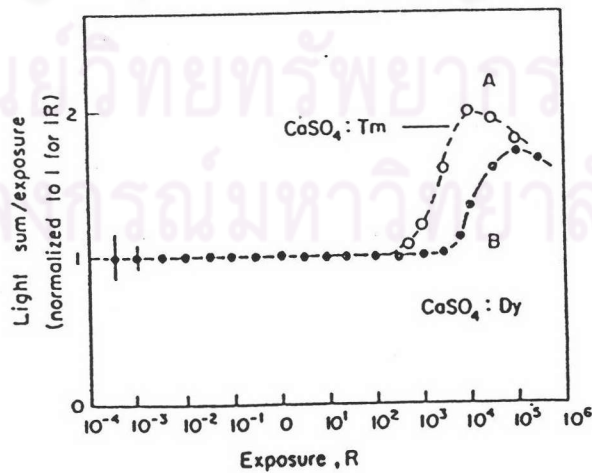
2.2.1.3 Linearity

หมายถึงความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างปริมาณแสงที่ปล่อยออกมาจาก TLD กับปริมาณรังสีที่ TLD ได้รับ

รูปที่ 2.17 แสดง Linearity ของ TLD ที่ปริมาณรังสีต่าง ๆ

Yamashita และคณะ (1970) ศึกษาพบว่า $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ มีความไวในการตอบสนองต่อรังสี ระหว่างปริมาณแสงที่ปล่อยออกมา (TL) และปริมาณรังสีที่ $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ ได้รับ มีความสัมพันธ์เป็นเส้นตรงไปจนถึง $3 \times 10^3 \text{ R}$ เริ่ม supralinear จากช่วง $3 \times 10^3 \text{ R}$ ถึง 10^5 R และเริ่ม saturation ประมาณ 10^5 R มี minimum detectable dose ต่ำกว่า $5 \times 10^{-4} \text{ R}$ โดยมี standard deviation 20% ดังรูป 2.18

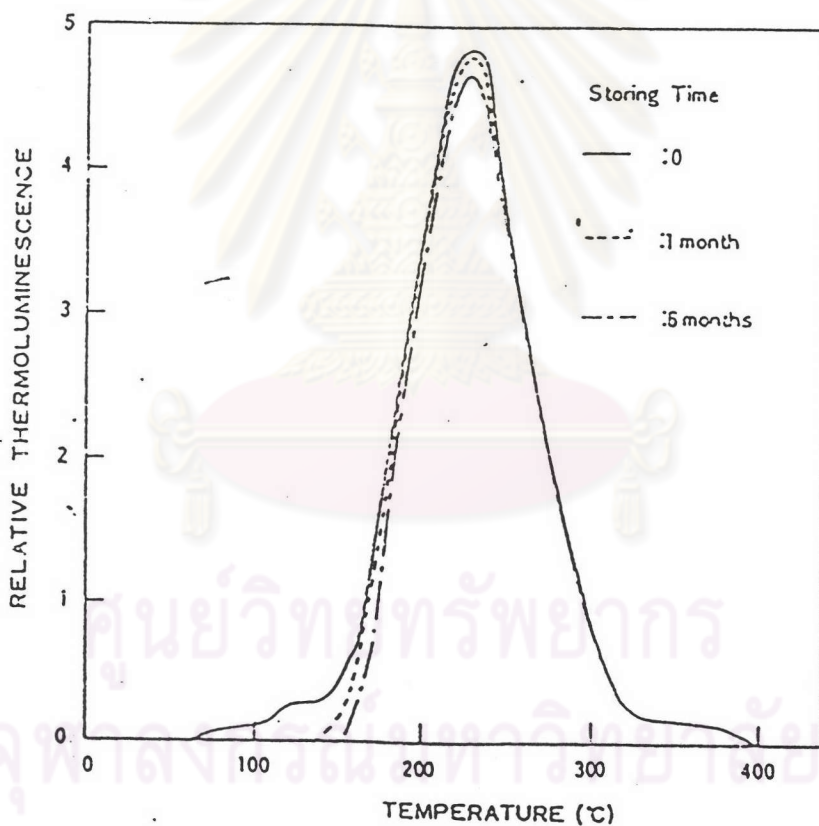

รูปที่ 2.18 แสดง linearity ของ $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ เปรียบเทียบกับ $\text{CaSO}_4(\text{Tm})$ เมื่อฉายด้วยรังสีแกมมาจาก Cs^{137} (Yamashita และคณะ 1970)

2.2.1.4 Fading

Christensen และคณะ (1973) กล่าวว่า $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ มีการ fade (การจางหายของสัญญาณแสง) น้อยมาก ประมาณ 1-2 % ต่อเดือนและ 5-8 % ต่อ 6 เดือน เมื่อวัดที่อุณหภูมิห้องโดย peak เล็ก 2 peak ที่ระดับอุณหภูมิ 80 °C และ 120 °C ซึ่งจะหายไปในเวลาหลายชั่วโมงต่อมา และจะมีอัตราการ fade 3 % ต่อเดือน ที่อุณหภูมิห้อง 30 °C

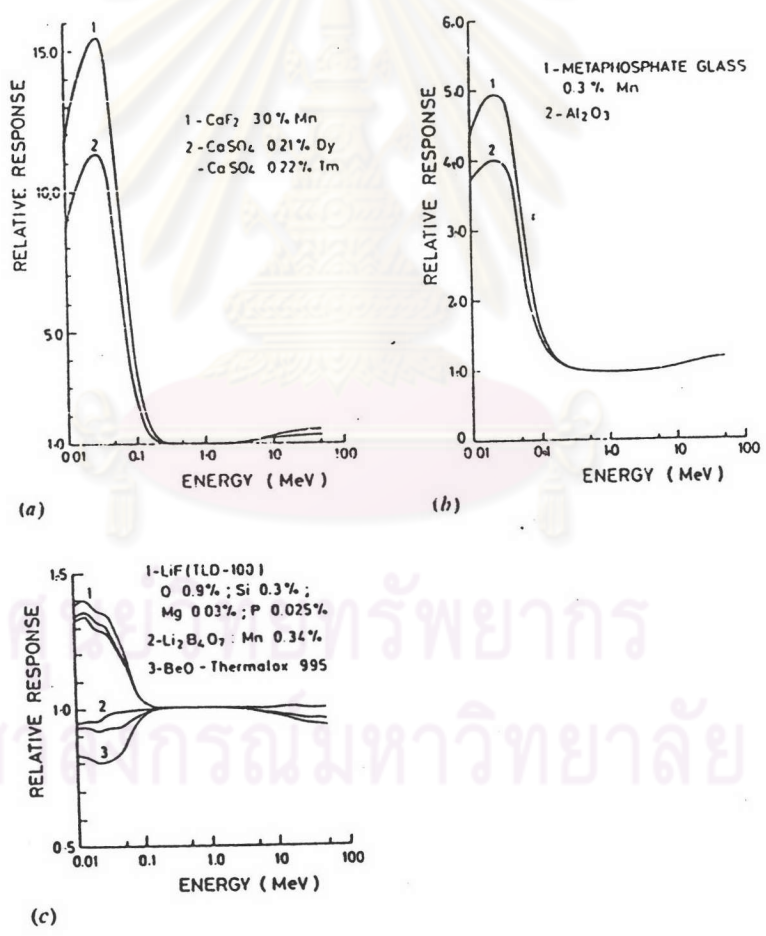

รูปที่ 2.19 แสดง glow curve ของ $\text{CaSO}_4(\text{Dy})$ ที่เก็บไว้ในที่มีอุณหภูมิห้อง ทั้งไว้ในเวลาต่าง ๆ กันหลังฉายรังสี (Yamashita และคณะ (1968))

2.2.1.5 Energy dependence

Oberhofer และ Scharmann (1979) กล่าวว่า เมื่อนำ TLD ไปอบรังสีปริมาณเท่ากัน แต่ระดับพลังงานต่างกัน การตอบสนองต่อรังสีจะต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากที่พลังงานต่ำ (<100 keV) จะเกิดปรากฏการณ์ Photoelectric absorption ได้ดีกว่าที่พลังงานสูง และจะขึ้นอยู่กับ atomic number (Z) ของ TLD ด้วย TLD ที่มีค่า Z ใกล้เคียงกับอากาศคือประมาณ 7.64 จะมีค่า energy response ต่ำ กล่าวคือ การตอบสนองต่อรังสีจะขึ้นกับพลังงานน้อยมาก ดังรูป 2.20

จากรูป 2.20 ที่ระดับพลังงาน < 100 keV CaSO₄ (Dy) จะมี relative response สูงมาก

รูปที่ 2.20 แสดง energy dependence ของ TLD ต่างชนิดกันเมื่ออบด้วยรังสีเอกซ์พลังงานต่าง ๆ กัน (Oberhofer และ Scharmann, 1979)